

POLSKA MACIERZ SZKOLNA.

Redaktor TADEUSZ BŁAŻEJEWICZ.

Adres redakcji i administracji: Krakowskie-Przedmieście 7.

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO P. M. S. za rok 1919.

Wśród czynników sprzyjających rozwojowi Macierzy w r. 1919 wymienić w pierwszym rzędzie należy wzrost swobody działania. W roku tym nie zachodziła już konieczność tego rodzaju, jak poprzednio, np. na Chełmszczyźnie, posługiwania się firmą innych organizacji lub osób prywatnych.

Korzystne niewątpliwie również dla rozwoju instytucji było zwięźenie jej zakresu działania, dające możność pogłębienia i wyspecjalizowania pracy. Z chwilą bowiem powstania Ministerstwa Oświecenia Publicznego wyłoniła się konieczność rewizji programu działalności Towarzystwa i dokonania podziału pracy na niwie oświatowej między państwem a organizacjami społecznymi. Jako stan rzeczy naturalny, odpowiadający temu, co jest gdzieindziej, nasuwał się podział tego rodzaju, iż państwo w miarę możliwości obejmować będzie szkolnictwo, oświatą zaś pozaszkolną w różnych jej postaciach zajmie się przede wszystkim społeczeństwo za pośrednictwem stowarzyszeń kulturalno-oświatowych. Do takiego podziału pracy należało w liniach zasadniczych — liczne bowiem odstępstwa dyktowało życie — przystosować i działalność Macierzy.

W tym duchu dawał Zarząd Główny instrukcje Zarządom Okręgowym i udzielał wskazówek poszczególnym działaczom.

Okólnik, rozesłany w początkach r. b., omawia szczegółowo te dziedziny pozaszkolnej akcji oświatowej, na które obecnie główną należy zwrócić uwagę. Wskazano w nim mianowicie na nagłą potrzebę tworzenia kursów dla analfabetów, przygotowania kadr nauczycieli wędrownych, pokrycia kraju siecią bibliotek stałych i ruchomych, organizacji odczytów i pogadanek, wyrobienia zastępu prelegentów, organizacji samokształcenia, opracowania katalogów wzorowych, dawania inicjatywy i pomocy w zakładaniu domów ludowych.

Do tych licznych zadań, które w zmienionych warunkach życia publicznego stały przed Macierzą, przybyło jeszcze jedno pilne i palące—zadanie zaspokojenia olbrzymich potrzeb oświatowych rozległych Kresów Polski. Kresy bowiem, po ustąpieniu pierwszej inwazji bolszewickiej zostały pozbawione szkół polskich, nauczycieli, organizacji i pracowników oświatowych, a nawet książek polskich. Macierz w miarę sił swych i zasobów starała się zaspokoić te potrzeby. Wydatną zwłaszcza niosła pomoc bibliotekom i szkołom, dostarczając książek, o które dziś tak trudno z powodu drożyzny i wyczerpania wydawnictw ludowych. Na potrzeby terenów plebiscytowych wyasygnowano 50000 mk. do rozporządzenia Tow. Czytelni Lud. w Poznaniu.

Oceniając działalność Macierzy w r. 1919 uwzględnić należy, iż szereg czynników, utrudniających rozwój instytucji, czynników zaznaczonych w sprawozdaniu za rok 1918, oddziaływał i w okresie następnym w tym samym, jeśli nie wyższym stopniu. Rosła drożyzna, zmuszając inteligencję do poświęcenia wszystkich sił pracy zarobkowej i nie pozwalając jej na zajmowanie się działalnością oświatową. Kształtująca się zaś państwowość polska, służba wojskowa, rozliczne funkcje życia publicznego uszczuplały w dalszym ciągu zastępy pracowników oświatowych, których brak dotkliwie zwłaszcza dawał się odczuć na prowincji. Tak samo pochłaniały również ofiarność publiczną naglące potrzeby społeczne i państwowe. Nie polepszyły się również warunki komunikacyjne, utrudniające Zarządowi Głównemu czynności inspekcyjne i łączność Kół między sobą oraz Zarządami Okręgowymi.

Z ważniejszych momentów życia Towarzystwa w okresie

sprawozdawczym wymienić należy następujące: W czerwcu 1919 r. na nadzwyczajnem Walnem Zebraniu Delegatów Kół P. M. S. dokonano zmiany ustawy. Nowy statut usuwał Radę Nadzorczą, co wprowadziło znaczne uproszczenie w administracji Towarzystwa. Reorganizacji uległ również Wydział Pedagogiczny. Zmiany spowodowane były ustąpieniem z biegiem czasu wielu osób, które wchodziły w jego skład. Nowy wydział między innymi pracami przeprowadził reorganizację Kursów Uzupełniających dla nauczycieli szkół powszechnych.

Momentem ważnym dla rozwoju Macierzy było uzyskanie hojnego daru Krajowej Rady Gospodarczej w Lublinie z chwilą jej likwidacji oraz darowizna Macierzy, w październiku, Księgarni Polskiej.

W kwietniu i grudniu 1919 r. odbyły się w Warszawie zjazdy delegatów Tow. oświatowych wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej. W zjazdach brali udział przedstawiciele: Towarzystwa Szkoły Ludowej (Kraków), Towarzystwa Czytelni Ludowych (Poznań), Rady Narodowej (Poznań), Towarzystwa Oświaty Ludowej (Kraków), Macierzy Cieszyńskiej (Cieszyn), Macierzy Ziemi Wschodnich (Wilno), Włociańskiego Związku Oświaty (Warszawa). Rezultatem zjazdów było utworzenie Związku Towarzystw Oświatowych. Zarząd Główny Macierzy w pracach Zjazdów brał czynny udział, między innymi, udzielając dla prac przygotowawczych swego lokalu oraz aparatu biurowego.

Zmiany, zaszły w ostatnich czasach w stosunkach drukarskich, i co za tem idzie drożyzna druków pobudziła Zarząd Główny do rozpatrzenia sprawy zakupu własnej drukarni. Prace przygotowawcze w tym kierunku rozpoczęte w październiku, doprowadziły w końcu roku do zakupu kaszt drukarskich, czcionek oraz ręcznej maszyny drukarskiej. Wyasygnowano na ten cel 40000 mk. Były to początki. Rozwój organizacji drukarni należy już do następnego okresu sprawozdawczego.

RADA NADZORCZA.

Wybrana na Walnem Zebraniu, odbytem w d. 11 i 12 kwietnia 1918 r. Rada Nadzorcza w składzie: dr. Alfred Sokołowski — prezes; dr. Józef Pawiński i Cezary Ponikowski — wiceprezesi, ks. kan. Marceli Nowakowski — sekretarz; oraz członkowie: Piotr Drzewiecki, Franciszek Godlewski, Stanisław Godlewski, Edmund Jankowski, ks. kan. Włodzimierz Jasiński, Marja Kretkowska, Hieronim Kondratowicz, Józef Mikułowski-Pomorski, Henryk hr. Potocki, Franciszek Radoszewski, Ignacy Radziszewski, Paweł Sosnowski, Zygmunt Straszewicz, Józef Świeżyński, Stanisław Wessel, — pełniła swe czynności do czasu zmiany statutu P. M. S., d. 16-go czerwca 1919 r. Na posiedzeniach swych Rada Nadzorcza rozpatrywała sprawozdania z działalności Towarzystwa i omawiała projekty dalszej jego pracy. W kwietniu i maju odbyły się wspólne posiedzenia Rady Nadzorczej i Zarządu Głównego. Prócz tego w stałych posiedzeniach Zarządu Głównego z ramienia Rady Nadzorczej brali udział pp.: E. Jankowski, J. Mikułowski-Pomorski, C. Ponikowski, A. Sokołowski, Z. Straszewicz, ks. M. Nowakowski, H. Kondratowicz, J. Świeżyński, St. Wessel, J. Pawiński, I. Radziszewski, P. Sosnowski.

ZARZĄD GŁÓWNY.

Zarząd Główny wybrany w kwietniu 1918 r. pełnił swe funkcje do Walnego Zebrania delegatów Kół P. M. S. w d. 23 października 1919 r. W składzie Zarządu, podanym w sprawozdaniu za rok 1918 zaszły zmiany następujące: p. Jan Zydler zrzekł się w marcu 1919 r. mandatu członka Z. G. Na jego miejsce został powołany p. Zygmunt Wóycicki, który od kwietnia pełnił obowiązki sekretarza po zrzeczeniu się p. Józefa Lubieńskiego. Od maja brał stały udział w pracach Zarządu p. Józef Świeżyński.

Na zebraniu Walnem w październiku 1919 r. do Zarządu Głównego wybrani zostali pp.: Ignacy Baliński, Jan Dmochowski, Ma-

rja Kretkowska, Kazimierz Kujawski, Antoni Ponikowski, dr. Antoni Rząd, ks. kan. Alfons Trepkowski, Mieczysław Jankowski, Karol Wierczak, Jan Nowicki, Józef Bojasiński, Józef Świeżyński; na zastępców członków zarządu pp.: Julian Henneberg, Adam Jaczynowski, Włodzimierz Pruszewski, Stefan Rontaler, Tadeusz Zieliński, Jadwiga Reuttówna. Na posiedzeniu d. 25 października 1919 r. Zarząd Główny ukonstytuował się, jak następuje:

Prezes — Józef Świeżyński; wiceprezesi: Ignacy Baliński, Jan Nowicki, sekretarze: Józef Bojasiński i Mieczysław Jankowski; skarbnik: Jan Dmochowski i zastępca skarbnika: dr. Antoni Rząd.

W roku sprawozdawczym Zarząd Główny odbył 27 posiedzeń, na których rozpatrzono spraw ważniejszych 186. Biuro Zarządu Głównego otrzymało 2644 numerów korespondencji wchodzącej oraz wysłało 1018 numerów korespondencji wychodzącej. Wobec tego, że tym samym numerem oznaczano nieraz listy jednakowej treści, rozsyłane w kilkudziesięciu egzemplarzach, ilość wysłanej korespondencji w rzeczywistości była znacznie większa od podanej wyżej.

Prowadzony przez biuro dział Pośrednictwa pracy przedstawia się, jak następuje: wpłynęło w roku sprawozdawczym podań o posady nauczycielskie 509, zgłoszono zapotrzebowań na nauczycieli i nauczycielki ogółem 1048. O przygotowaniu zawodowym, jako też wartości moralnej starano się zebrać w każdym poszczególnym wypadku odpowiednie informacje. Posady z rekomendacji biura pośrednictwa pracy otrzymało 475 osób. Zapotrzebowania przeważnie pochodziły z Kresów, w Warszawie wakansów było stosunkowo niewiele.

Dyrektorem biura do kwietnia 1919 r. był p. Lucjan Zarzecki, od kwietnia zaś p. Tadeusz Błażejewicz.

Wydział Pedagogiczny.

Wydział Pedagogiczny ma za zadanie:

- a) rozpatrywanie i omawianie spraw, dotyczących wychowania i nauczania, związanych z działalnością P. M. S.;

- b) ocenę i kwalifikację wszelkich projektów i prac, złożonych do rozpatrzenia Wydziałowi Pedagogicznemu;
- c) udzielanie instytucjom oraz Kołom rad i wskazówek natury pedagogicznej.

Wydział Pedagogiczny składa się:

- a) z delegowanych przez władzę naczelną Macierzy przynajmniej 3-ch członków;
- b) z osób, zaproszonych do Wydziału Pedagogicznego przez Zarząd Główny na wniosek Wydziału.

Wydział Pedagogiczny tworzyli pp.: Paweł Sosnowski, ksiądz kanonik Alfons Trepkowski, Kazimierz Kujawski, Leonja Rudzka, Józef Bojański, Józef Świeżyński, Karol Wierczak, Kazimierz Czerwiński, Kazimierz Konarski, Czesław Tarkowski, Gustaw Simon, Antoni Ponikowski. W składzie powyższym Wydział działał od września 1919 r. Posiedzeń do końca roku odbyło się 9, na których rozpatrzono spraw 61. Z ważniejszych wymienić należy: sprawę reorganizacji kursów uzupełniających i przezroczarni, opracowanie nowego regulaminu dla instruktorów oraz projektu kursów korespondencyjnych ogólnokształcących, omówienie ogólnego programu pracy oświatowej P. M. S., ocenę rękopisów prac, przeznaczonych do wydania.

Prócz tego Wydział starał się o ułatwienia dla uczestników organizowanych przez nauczycielstwo z prowincji wycieczek do Warszawy, uzyskując zniżki przejazdu koleją, starając się o tańsze pomieszczenia, obiady i o przewodników przy zwiedzaniu miasta. W ten sposób w r. 1919 zajęto się wycieczką nauczycielstwa z Wileńszczyzny i Grodzieńszczyzny, oraz wycieczką szkoły z Łowicza.

Kursy Uzupełniające P. M. S.

dla nauczycieli i nauczycielek szkół powszechnych.

Praca na kursach w r. 1919 rozłożona była podobnie jak i w latach ubiegłych w sposób następujący. W ostatnich dniach grudnia 1918 r. i w początkach stycznia odbył się dziesięciodniowy zjazd słuchaczy. W końcu czerwca i w lipcu drugi zjazd 3-ty-

godniowy. Czas między zjazdami wypełniała praca domowa, polegająca na samokształceniu według wskazówek, udzielanych przez profesorów. Uczniowie w oznaczonych terminach nadsyłali wypracowania. Po poprawieniu zwracano je z powrotem słuchaczom. Każdy ze słuchaczy miał prawo dowolnego wyboru przedmiotów. Na kursach wykładano religję, język polski, historję, matematykę, nauki przyrodnicze, geografję, gimnastykę, higijenę, fizjologję, rysunki, roboty ręczne, śpiew. W czasie zjazdów odbywały się wykłady ogólnokształcące, między innymi i z zakresu nauk społecznych. Kurs nauk był dwuletni. Udział w pracach na kursach brało 281 słuchaczy.

W końcu r. 1919 Wydział Pedagogiczny przystąpił do ponownego opracowania i rozszerzenia programu kursów, dostosowując go do najnowszych wymagań Ministerstwa W. R. i O. P. Oprócz dwu kursów już istniejących utworzono trzeci kurs metodyczno-pedagogiczny. Wykładano na nim metodykę religii, polskiego, nauki o rzeczach, historii, przyrody, arytmetyki i geografji; psychologję oraz higijenę, pedagogikę, dydaktykę, dzieje szkolnictwa. Opłata za przedmiot rocznie wynosiła marek 20. Dla utrzymania ściślejszego kontaktu ze słuchaczami Zarząd Główny P. M. S. wydawał okólnik, w którym umieszczano artykułiki pedagogiczne, wskazówki metodyczne, informacje o kursach oraz cenniejsze wypracowania słuchaczy, nadsyłane profesorom do oceny.

Książnica nauczycielska.

Istniejąca przy Kursach Uzupełniających Książnica ma na celu ułatwienie nauczycielom nabywania i wypożyczania cenniejszych dzieł z literatury pedagogicznej i ogólnonaukowej. Dzieła zakupione w Książnicy można po przeczytaniu zwracać, otrzymując z powrotem sumę wniesioną. W roku sprawozdawczym wypożyczono w ten sposób 1273 książki, ogólnej wartości 4581 mk., kupiono 729 książek za 3134 mk., zwrócono 297 książek wartości 1503 mk.; pozostało w Książnicy 3673 książki.

Przy Wydziale Pedagogicznym istnieje

Biblijoteka szkolna im. M. Arcta.

Biblijoteka powyższa poza celami ogóln-oświatowemi posiada jeszcze i ten, aby całej klasie w danej szkole dostarczyć książek jednakowej treści, ułatwia to bowiem prowadzenie pogadanek Biblijoteka liczy 30958 tomów. Książki podzielone są na działy, działy na komplety po 40—50 książek jednakowej treści.

Dział pierwszy stanowią: Moje książeczki; 167 kompletów po 50 książek.

Dział drugi: Zajmujące czytanki; 268 kompl. po 40 ks.

Dział trzeci: Książki dla wszystkich; 126 komp. po 40 ks.

Dział czwarty stanowią: Poezje; 71 kompl. po 40 ks.

Dział piąty: Książki ogóln-oświatowe; 99 komp. po 40 ks.

Dział szósty stanowią Komplety mieszane; 80 kompletów po 40 i 20 książek.

Za wypożyczanie pobierano opłatę po 10 mk. rocznie. W roku sprawozdawczym korzystało z czytelni tej 10000 dzieci. Wypożyczono kompletów 2000, za wypożyczenie wpłynęło mk. 892 f. 50, z kaucji wpłynęło 375 mk.

Przezroczarnia im. Ignacego Bendetsona.

W celu ułatwienia kołom P. M. S., instytucjom oświatowym oraz poszczególnym działaczom, zarówno miejscowym jak i prowincjonalnym korzystania z przezroczy przy wygłaszaniu odczytów została zorganizowana wypożyczalnia przezroczy. Przezrocza w dużej ilości zakupiono z funduszu zapisanego Macierzy przez b. członka Wydziału Skarbowego, ś. p. Ignacego Bendetsona i dlatego w celu uczczenia ofiarodawcy nazwano wypożyczalnię Jego imieniem.

Warunki korzystania z przezroczy są następujące: 1) Z przezroczy ułożone są komplety, z których każdy stanowi pewną całość i jest dostosowany do pewnego odczytu, zakwalifikowanego przez Wydział Pedagogiczny. Pojedynczych przezroczy nie wypożycza się, a tylko komplety, zawierające od 6 do 33 przezroczy.

2) Wypożyczający wpłaca zastaw, którego wysokość zależy od ilości przezroczy. Cena przezrocza szarego — 3 marki, kolorowego 4 mk., dla Kół w pewnych warunkach wysokość zastawu może być zmniejszona. Opłata za korzystanie z przezroczy w Warszawie w zależności od czasu (3 do 9 dni) wynosi od 1 przezrocza dla Kół P. M. S. od 10 do 20 fen., dla osób postronnych 20 do 40 fen.; na prowincji, zależnie od czasu (1—3 tygodni) od 1 przezrocza dla Kół P. M. S. 10 do 30 fen., dla osób postronnych 20 do 40 fen. 3) Kompletu winny być zwracane w całości i w należytnym stanie, w przeciwnym razie odlicza się z sumy zastawu kosztu dopełnienia kompletu lub naprawy. Po upływie miesiąca przyjmowanie z powrotem przezroczy przestaje obowiązywać.

Zdając sobie sprawę z doniosłości tego pomocniczego środka w akcji oświatowej, jakim są przezrocza, Wydział Pedagogiczny starał się rozszerzyć działalność przezroczarni, drożyzna jednak przezroczy nie pozwalała powiększyć zasobów posiadanych w tych rozmiarach, jak to było pożądané. Z roku poprzedniego przekazano 1510 przezroczy, w r. 1919 nabyto przezroczy 399 za 1158 mk.; kupiono 2 latarnie, 3 lampy i 1 pudło na latarnię za 1612 mk., za reparację latarni zapłacono 195 mk., kupiono wydawnictw odczytowych do posiadanych przezroczy za 91 mk.

W poszczególnych działach ilość kompletów posiadanych przedstawia się następująco: religja i obyczaje 7 kompletów, historia Polski 14, literatura 10, geografja i krajoznawstwo 19, przyroda 14, przemysł 4, higjena 5, pogadanki dla dzieci 14, podania, obrzędy i zwyczaje 5, różne 5. W okresie od września 1919 roku do lutego r. b. wypożyczono 3 latarnie za 1352 mk., zwrócono 571 przezroczy za 1317 mk. Wydatków miała przezroczarnia mk. 4628, wpływów mk. 6993, w tem z Wydziału Skarbowego 2400 mk.

Uniwersytet Korespondencyjny.

Uznając, że przy najdalej nawet idących wysiłkach nie wszędzie dadzą się utworzyć kursy dokształcające dla dorosłych, jako też, że wiele osób z przyczyn indywidualnych korzystać z kursów takich nie może, Wydział Pedagogiczny postanowił stworzyć in-

stytucję, któraby za wzorem uniwersytetów korespondencyjnych w Stanach Zjednoczonych pozwoliła jak najszerszym kołom kształcić się za pośrednictwem korespondencji. Technika nauczania tego rodzaju szczegółowo przedstawiona została w № 2 miesięcznika Polska Macierz Szkolna z r. 1920. Na razie postanowiono uruchomić dwa kursy: jeden p. t. „Polak-Obywatel“, drugi specjalny „Handlowiec“. Liczba kursów zostanie później znacznie powiększona. Dyrektorem Uniwersytetu Korespondencyjnego jest prof. Jan Grabowski.

Miesięcznik p. t. Polska Macierz Szkolna.

Zarząd Główny w ciągu r. 1919 wydawał, jak i w latach ubiegłych miesięcznik „Polska Macierz Szkolna“. Poza sprawozdaniami z działalności Towarzystwa oraz poszczególnych instytucji oświatowych pomieszczane były w miesięczniku artykuły, dotyczące zadań P. M. S., organizacji szkolnictwa, oświaty pozaszkolnej i działalności kulturalnej. Utrudnione warunki wydawnicze pozwoliły na wydanie tylko 8 zeszytów w objętości 2—3 arkuszy druku. Redaktorem do kwietnia był p. Lucjan Zarzecki, a następnie dyrektor Tadeusz Błażejewicz.

Wydział Księgarski.

Istniejąca od r. 1918 przy Zarządzie Głównym księgarnia rozwijała się pomyślnie, czego dowodem mogą być podane niżej cyfry.

Od 1.XI 1918 do 1.IV 1919 r. księgarnia sprzedawała książek za 32656 mk. 60 fen.; średni obrót miesięczny wynosił 14000 mk. Od 1 kwietnia 1919 r. do 1 stycznia 1920 r. sprzedano książek za 173569 mk. 22 fen., a obrót miesięczny wynosił 19300 mk.

Księgarnia obsługiwała przeważnie Koła i Szkoły Macierzy oraz Biblioteki dla żołnierzy.

W roku sprawozdawczym najwięcej rozchodziło się książek na Kresy. W październiku grono właścicieli Księgarni Polskiej (pp.: dr. Szczęsny Broniewski, Seweryn Dziubałtowski, Kazimierz Konarski, Bolesław Koskowski, Kazimierz Król, Stanisław Kurzyńska, dr. Antoni Puławski, dr. Antoni Rząd, dr. Władysław Starkie-

wicz, dr. Józef Świeżyński, Oskar Szeller) ofiarowało Księgarnię powyższą Macierzy. Księgarnia istniała od lat 37 i prowadzona była w myśl założycieli, jako instytucja wydawnicza, o charakterze oświatowo-społecznym. Wartość jej w chwili przyjęcia przez Macierz podług inwentarza wynosiła mk. 421701 fen. 70. Zarząd Główny, przyjąwszy dar, postanowił, istniejącą przy Macierzy księgarnię z dniem 1 stycznia 1920 r. włączyć do Księgarni Polskiej i kierownictwo powierzyć Wydziałowi Księgarskiemu, składającemu się z dotychczasowych właścicieli.

Wydział Skarbowo-Administracyjny.

W pracach Wydziału Skarbowo-Administracyjnego brali udział pp.: Dr. A. Rząd, J. Dmochowski, M. Jankowski, W. Pruszewski, A. Wozdecki, J. Skupieński, M. Karski, J. Nowicki, Fr. Piekarski, St. Rontaler, J. Świeżyński.

Wydział odbył 43 posiedzenia, na których rozpatrzono 342 sprawy. W celu zebrania możliwie dokładnego materiału sprawozdawczego Wydział rozesłał do Kół przeszło 500 formularzy sprawozdań administracyjno-skarbowych, otrzymał jednak z powrotem do 1 sierpnia tylko 54. Zarządy tych 54 Kół nadesłały również do Kasy Zarządu Głównego dziesięćcinę w ogólnej sumie mk. 13443 f. 08.

Obrót Kasy Zarządu Głównego w roku sprawozdawczym wynosi mk. 727039 fen. 57, a w rozchodzie mk. 727567 fen. 34. Kasa uskutečniła 925 wypłat i przyjęła 1061 wpłat.

Zapomóg wydano na sumę mk. 29636 fen. 60. Kierując się w rozdawnictwie zapomóg uznaniem doniosłości akcji oświatowej na Kresach Wschodnich Wydział z sumy powyższej na potrzeby Kresów wyznaczył mk. 25800.

Zapomogi otrzymały następujące Koła i Instytucje oświatowe:

Na potrzeby Kresowe:

	mk. fen.
Szkoła w Janowie Podlaskim . . .	1000.—
Koło w Białymstoku . . .	2000.—
„ w Hrubieszowie . . .	1800.—
„ w Brześciu Litewskim . . .	5000.—

Szkoła w Bielsku	5000.—
Koło w Zdobunowie	5000.—
Szkoła Handlowa w Biłgoraju	1000.—
Koło w Grodnie	3000.—
Tow. Krzewienia Oświaty w Kownie	1000.—
P. M. S. na pow. Radzyński	1000.—

Razem na potrzeby kresowe mk. 25800.—

Koło w Łasku	300.—	
„ w Brzezinach	300.—	
„ w Puławach	400.—	
Kursem w ogn. św. Antoniego	300.—	
Związek Bibliotekarzy Polskich	250.—	
Koło w Romanowie	150.—	
Koło Polek	136.60	
Salezjańskie szkoły zawodowe w za- kładzie im. Ks. Siemca	500.—	
Koło Okręgowe w Częstochowie	500.—	
Zakład św. Ludwika	500.—	
Koło w Neplach	500.—	3836.60

Ogółem wydano mk. 29636.60

Fundusz Chełmski.

W celu ratowania szkolnictwa Polskiego na Podlasiu i Chełmszczyźnie, zagrożonego traktatem brzeskim, powstał w roku 1918 fundusz Chełmski. W końcu grudnia tegoż roku wynosił on mk. 53106 fen. 23, w okresie sprawozdawczym wpłynęło mk. 5545 fen. 41, wydano mk. 25812.—; fundusz ten wcielono do funduszków ogólnych.

Fundusz Komitetu w Vevey.

Fundusz powstał z sum przekazanych przez Komitet Polski w Vevey na potrzeby szkolnictwa polskiego; pozostałość jego w końcu 1918-go roku wynosiła mk. 26300, wypłacono zapomóg

mk. 3250, resztę w kwocie mk. 23050 przeniesiono na rachunek funduszków ogólnych.

Fundusz Instruktorski.

Z ofiar specjalnych, przeznaczonych na organizację instruktorów P. M. S., powstał w poprzednim okresie sprawozdawczym t. zw. fundusz instruktorski, którego pozostałość wynosiła mk. 16075 fen. 60. Wyplacono w ciągu r. 1919 instruktorom mk. 14369 fen. 30, resztę w kwocie mk. 1706 fen. 30 przeniesiono na rachunek funduszków ogólnych.

Fundusz im. ś. p. Ignacego Bendetsona.

Fundusz w sumie mk. 7215, zebrany w ciągu r. 1918, w celu uczczenia zasług, położonych dla Polskiej Macierzy Szkolnej przez ś. p. Ignacego Bendetsona, przekazano w całości na zakup przezroczy dla przezroczarni P. M. S. Przezroczarnia otrzymała nazwę im. Ig. Bendetsona.

Fundusz im. ś. p. Braci Lutosławskich.

W końcu r. 1918 wynosił mk. 11858 fen. 40, wpłynęło w roku 1919 mk. 1260.—, wyplacono mk. 2315 — na wydanie broszur: „Samodzielność i jej znaczenie wobec przewrotów społecznych“, „O Ziemi Chełmskiej i Podlaskiej“, „Prawo Polski do Bałtyku“.

Dar Krajowej Rady Gospodarczej w Lublinie.

Zebranie likwidacyjne Krajowej Rady Gospodarczej w Lublinie d. 6 lipca 1919 r. uchwaliło przekazać P. M. S. na cele oświatowe na Kresach cały majątek Rady Gospodarczej zawarty w gotówce i należnościach od osób trzecich w sumie bilansowej kor. 6249978 hal. 97. Przeważna część tej sumy uwiecznienia jest w papierach procentowych austriackich, których na razie zrealizo-

wać nie można. Za gotówkę, która wpłynęła w sumie 1063148 kor. postanowiono zakupić listy zastawne miejskie różnych miast.

Puszki do zbierania ofiar.

Ogólna ilość puszek będących w użyciu w roku sprawozdawczym wynosiła 71. Uzyskano z tego źródła mk. 12246 fen. 63, rb. 46 kop. 66½, koron 286 hal. 39, franków 2, rubli wschodnich 1.50, litewskich 6.60.

Zapisy.

W roku sprawozdawczym Zarząd Główny przyjął następujące zapisy dla P. M. S.:

ś. p. Małachowskiej w sumie 10100 rb., zapis zrealizowano;

ś. p. Wacława Stefana Sokolowskiego w sumie rb. 4000 w papierach procentowych. Fundusz ten ma być użyty jako kapitał żelazny, od którego odsetki zużyte będą na popieranie oświaty i kultury ludu wiejskiego. Zapis zrealizowano.

P. Henryk Chlipalski darował P. M. S. kolonję „Osada Karzemna“ w dobrach Paplin pow. Skierniewickiego.

Ś. p. Aleksander Ferdynand Temler zapisał P. M. S. w Warszawie 30000 mk.

Ś. p. Jan Kleniewski zapisał w r. 1907 Macierzy place w miasteczku Opole, przestrzeni 6682 łokci kwadr. wraz z budynkami na budowę szkoły lub innych instytucji kulturalnych. Z powodu rozwiązania Towarzystwa przez władze rosyjskie, dawna Macierz nie mogła przyjąć w posiadanie tego daru, władający obecnie nim „Dom Ludowy“ w Opolu zgłosił gotowość wykonania woli ofiarodawcy.

Kwesta Majowa.

Przykładem lat ubiegłych i w roku sprawozdawczym Zarząd Główny zajął się przygotowaniem odpowiednich materiałów w celu ułatwienia Kołom Macierzy zorganizowania tradycyjnej Kwesty Majowej.

Przygotowano:

1. *Afisze*. Wydrukowano 2000 sztuk; sprzedawano Kołom po mk. 2. Sprzedano za sumę mk. 3282.
2. *Listy ofiar*. Wydrukowano 5500 sztuk; cena sprzedażna dla Kół 50 fen.; sprzedano za sumę mk. 1832 f. 80. Resztę rozesłano do różnych instytucji i poszczególnych osób w celu zbierania na nie ofiar. Tą drogą zebrano na cele Macierzy rb. 16 k. 05, kor. 856, mk. 11468 fen. 75.
3. *Nalepki*. Trzy gatunki: 1-go gatunku sztuk 232150 — cena $\frac{1}{2}$ mk.; 2-go gatunku szt. 123975 — cena 1 mk.; 3-go gatunku szt. 31885; cena mk. 5. Sprzedawano Kołom po 3, 4 i 5 fen., ogółem za sumę kor. 1337 h. 60 i mk. 5390 fen. 29.
4. *Mapy*. Przygotowano 24550 szt. po cenie mk. 1. Sprzedano za kor. 2324 i mk. 14512 f. 50. Z ogłoszeń na mapie otrzymano 22670 mk. Ogółem za mapy i ogłoszenia otrzymano mk. 37182 fen. 50 i kor. 2324.
5. *Znaczki*. Zamówiono 1227800 sztuk po cenie 1 fen. sztuka. Sprzedano za kor. 2120 hal. 50 i mk. 9472 fen. 85.
6. *Żetony brązowe*. Zamówiono ich 2026 szt. po cenie 1 mk. szt.; sprzedano za kor. 604 i mk. 1683.
7. *Żetony srebrne*. Zamówiono 81 szt. po cenie mk. 10; sprzedawano za kor. 700 i mk. 460.

Ogólne rozchody na materiały, a mianowicie na wykonanie, sprowadzenie i rozesłanie dalej, wydatki na wynagrodzenie personelu, wydatki kancelaryjne i t. p. wynosiły mk. 42573 fen. 05.

Ogólny przychód ze sprzedaży materiałów dla Kwesty Majowej wyniósł mk. 81683 f. 41, czysty zaś zysk mk. 39110 fen. 36, przyczem pozostał znaczny remanent materiałów.

Do zajęcia się zorganizowaniem Kwesty powołano Komitet, w którego skład, oprócz Prezydum Zarządu Głównego Macierzy i Wydziału Skarbowego weszły jeszcze następujące osoby: pp.: Franciszek Radoszewski, inż. Kryński, Witke-Jeżewski i Bolesław Żurkowski.

Bilans majątkowy Towarzystwa

w dniu 31-ym

STAN CZYNNY.

mk. fen.

Kasa	3955	32
Bank Towarzystw Spółdzielczych	1040	—
„ Zachodni	3339	02
„ „ (rachunek oddzielny)	250	22
„ Handlowy	346	—
„ Przemysłowy	290	—
Pocztowa Kasa Oszczędności	800	50
„ „ „ kor. 1441.52 po 70.—	1009	06
„ Kurjer Warszawski“	4223	20
5% Polska Pożyczka Państwowa	31170	—
Papiery %-owe własne	20792	—
„ „ „ Funduszu Krzewienia Wiedzy		
Handlowej	96960	82
„ „ „ „ na potrzeby kresowe	510469	94
„ „ „ „ ś. p. Sokołowskiego	4968	—
Inwentarz	6294	72
Zapomogi zwrotne	2000	—
Drukarnia	42375	05
Księgarnia	17001	—
Puszki	1765	19
Sumy przechodnie	96508	25
	845558	29

Polskiej Macierzy Szkolnej

grudnia 1919 r.

STAN BIERNY.

	mk. fen.	
Majątek Towarzystwa	59177	03
Fundusz na potrzeby kresowe	513328	59
Fundusz Krzewienia Wiedzy Handlowej		
a) kapitał	97416	—
b) odsetki	12040	48
c) ofiary	108	—
Fundusz imienia ś. p. Lutosławskich	10803	40
„ ś. p. Sokołowskiego	7862	23
„ imienia T. Kościuszki		
a) 4000 —		
b) 1170 —		
„ amortyzacyjny	1750	80
Bank Tow. Spółdzielczych (rach. zabezp. pap. %%)	25890	—
Różni za ofiarowane papiery procentowe	20792	—
Sumy przechodnie	91219	76
	845558	29

DOCHODY:

	mk. fen.	
Ofiary	105863	93
Ofiary na szkoły na Podlasiu i Chełmszczyźnie .	58651	64
Wielka Kwesta Majowa	39110	36
Przeniesienie z Funduszu Komitetu w Vevey .	23050	—
Koła (dziesięciny)	13443	08
Ofiary z list noworocznych	10429	66
Przeniesienie z Funduszu ś. p. Ignacego Bendetsona	7215	—
Odsetki	5529	33
Kwesta Listopadowa (reszta z r. 1918)	5187	79
Składki członków: a) dożywotnich 1000 —		
b) wspierających 1569 35	2569	35
Przeniesienie z Funduszu Instruktorskiego . .	1706	30
Marki dobroczynne	958	—
Cegielki	824	—
Żetony i Obrazy Kościuszkowskie	732	42
Odczyty (reszta z 1918 r.)	4	—
	275274	86

WYDATKI:

mk. fen.

Koszty ogólne	129924	65
Wydział Pedagogiczny	63753	07
Na szkoły na Podlasiu i Chełmszczyźnie	25812	—
Wydawnictwo miesięcznika	8985	18
Wydział Kulturalno-oświatowy	2793	35
Zapomogi różne	700	—
Fundusz amortyzacyjny	629	41
Zakłady kulturalne i oświatowe	286	60
	232884	26
Różnice kursu na pieniądzach zagranicznych	22900	32
	255784	58
Przewyżka dochodów.	19490	28
	275274	86

Fundusz oświatowy im. ś. p. Lutosławskich.

Fundusz im. T. Kościuszki.	
Pozostałość w d. 31.XII.1918 wynosiła	4000 —
W d. 6.II r. b. przekazano przez Poselstwo Polskie Wydział Konsularny w Bernie frs. 150	1170 —
	5170 —

Pozostałość w d. 31.XII.1918 wynosiła	1121	39
10% amortyzacji ruchomości w 1919 r.	629	41
Pozostałość w d. 31.XII.1919	1750	80

Koszty ogólne.

Wynagrodzenie pracowników	108387	—
Druki i materiały piśmienne	4550	20
Opał i światło	5394	14
Koszty Zebrania Ogólnego	2557	—
Różne wydatki	2101	76
Lokal	1810	50
Zjazd Oświatowy	1438	85
Koszty przejazdów	1390	90
Prowizja za inkaso	1439	70
Poczta i telegraf	507	90
Telefon	346	70
	129924	65

Wydział Pedagogiczny.

Biblioteka Wydziału Pedagogicznego	227	08	
Sekretariat	15577	60	
Kursy Uzupełniające P. M. S.	39682	46	
Biblioteka szkolna im. M. Arcta			1544 —
Materiały pedagogiczno-oświatowe	3090	45	
Biblioteki ludowe			8 17
Wydawnictwa odczytowe	1753	85	
Książnica nauczycielska	1046	80	
Kwesta książkowa	266	50	
Lokal i porządki	3640	50	
Kursy oświatowe	20	—	
	65305	24	1552 17
Przewyżka wydatków			63753 07
	65305	24	65305 24

Papiery procentowe własne.

2	akcje Banku Ziemskiego w Poznaniu	.	.	2000	—
2	" Tow. Fr. Karpiński	.	rb. 500	—	1080 —
1	" " „Uranja“	.	" 200	—	432 —
8	" " cukrowni „Ciechanów“.	"	4500	—	9720 —
2	" " Gerlach i Pulst	.	" 500	—	1080 —
2	" Zakładu Kąpielowego „Nałęczów“	3000	—	6480	—
					20792 —

Papiery procentowe

Funduszu Krzewienia Wiedzy Handlowej

5 $\frac{0}{0}$	L. Z. Tow. Kred. Miejsk. m. Warszawy	rb. 16900	—	32250	96
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " "	400	—	824	—
4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	" " " " Ziemińskiego	" 15750	—	31745	06
5 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	Pożyczka m. st. Warszawy	" 16000	—	32140	80
					96960 82

Papiery procentowe

Funduszu im. ś. p. Sokołowskiego.

4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy	.	rb. 700	—	1288 —
4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	" " " " " "	.	" 2000	—	3680 —
					4968 —

Papiery procentowe
Funduszu na potrzeby kresowe.

5 $\frac{0}{0}$	L. Z. Tow. Kred. m. Częstochowy	rb. 10000	—	16110	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Kalisza	" 12500	—	20000	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Kielc	" 20000	—	31100	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Lublina	" 52000	—	84390	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Łodzi	" 65000	—	103598	50
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Piotrkowa	" 95000	—	148029	50
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Radomia	" 60000	—	93600	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Siedlec	" 1000	—	1425	—
5 $\frac{0}{0}$	" " " " " Suwałk	" 1000	—	1320	—
4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	" " Wileńskiego Banku Ziemskiego	7000	—	7180	—
kupony	.	.	.	3716	94
				510469	94

Zapomogi zwrotne.

Zarząd Stow. Nauczycielstwa Polskiego	.	.	2000	—
---------------------------------------	---	---	------	---

PRELIMINARZ

ROZCHÓD.

	mk. fen.	mk. fen.
<i>Wydatki ogólne:</i> Lokal	5000.—	
Światło i opał.	22000.—	
Porto	1200.—	
Telefon	3020.—	
Druki i materiały piśmienne	13000.—	
Pensja pracowników.	190000.—	
Koszty przejazdów	3600.—	
Różne	6800.—	244620.—
<i>Wydział Pedagogiczny:</i> Kursy Uzupełniające	25000.—	
Książnica nauczycielska, wystawy, wydawnictwa, druki i tablice	25000.—	
Przezroczarnia, latarnie, archiwum, statystyka, broszury	15000.—	
Pensje pracowników	55000.—	120000.—
<i>Okólnik P. M. S.:</i> Koszty wydawnictwa i administracji	18000.—	
<i>Biuro Rekomendacji Pracy:</i> Prowadzenie Biura	12000.—	
<i>Drukarnia:</i> Na kupno maszyn i przyborów, czcionek	50000.—	80000.—
		<u>444620.—</u>

BUDŻETOWY na rok 1920.

PRZYCHÓD.

	mk. fen.	mk. fen.
Składki członkowskie	3000.—	
Odsetki	50000.—	
Dziesięciny	5000.—	
Udział w Kweście Majowej	31000.—	
Kwesta Listopadowa	10000.—	
Listy Noworoczne	6000.—	
Prenumerata i ogłoszenia z Okólni-		
ka P. M. S.	1000.—	
Dochód z puszek	125000.—	
Dochód z drukarni	15000.—	
Dochód z księgarni	25000.—	271000.—
Niedobór!		173620.—
		<u>444620.—</u>

SPRAWOZDANIE

Członków Komisji Rewizyjnej P. M. S. ze stanu Kasy, rachunków i akt Zarządu Głównego za rok 1919.

Członkowie Komisji Rewizyjnej: Z. Straszewicz, I. Radziszewski i ksiądz M. Nowakowski w d. 19 października 1920 r. sprawdzili księgi rachunkowe, bilans, inwentarz, kasę, sprawozdanie z wydatków i dochodów, dowody kasowe Z. G. P. M. S. za rok 1919.

Wszystkie księgi rachunkowe prowadzone według podwójnej buchalterji rewidenci znaleźli w zupełnym porządku i poparte należytemi dowodami.

Majątek Zarządu Głównego wykazany w bilansie na mk. 59177 fen. 03, niezależnie od funduszków specjalnych, zwiększył się o mk. 19470 fen. 28, prócz tego jest papierów wartościowych na sumę mk. 20792, wartość tych ostatnich zależna jest od zmian giełdowych.

Inwentarz martwy P. M. S. zwiększył się o drukarnię podręczną oddającą usługi istotne dla celów P. M. S.

Wobec powyższych Komisja Rewizyjna proponuje Zebraniu Walnemu zatwierdzenie sprawozdania rachunkowego Zarządu Głównego za rok 1919 i pokwitowanie Zarządu Głównego z dokonanych rachunków.

Z. Straszewicz.

Ks. M. Nowakowski.

I. Radziszewski.

WARSZAWSKI ZARZĄD OKRĘGOWY.

W okresie sprawozdawczym 3 Koła przestały istnieć: Praskie, VI-go Okręgu i przy Seminarjum Zofji Wołowskiej. Natomiast powstały Koła: im. Oczapowskiego, im. Słowackiego i „Przyszłość“.

Otrzymano następujące zapomogi rządowe i od instytucji: od Ministerstwa Zdrowia mk. 25000, od Ministerstwa Oświecenia mk. 8000 i od Głównego Zarządu Polskiej Macierzy Szkolnej mk. 10000. Razem mk. 43000.

Ze źródeł prywatnych mk. 54003 f. 95. Dziesięciny wyniosły mk. 3395 f. 82.

Od Centralnego Komitetu Pomocy Dzieciom otrzymano 1422 pudy mąki, 124 skrzynie konserw, 10 skrzyń smalcu, 135 skrzyń mleka skondensowanego.

Warszawski Zarząd Okręgowy wydał w roku sprawozdawczym następujące zapomogi:

Koło Śródmieścia	mk. 13630.—
„ Pola Elekcyjnego	„ 1140.—
„ IV—V Okręgu	„ 750.—
„ im. Kościuszki	„ 500.—
„ Starej Warszawy	„ 500.—
„ Powiśla	„ 3000.—
„ Uniwersytetu Ludowego	„ 1500.—
„ Wyższych Kursów Powsz.	„ 2000.—
„ Ochrony Kobiet	„ 1000.—
	mk. 24020.

Zapomogi w produktach rozdzielono wszystkim szkołom miejskim oraz szkołom i zakładom Macierzy. Wydano również produkty na dożywianie dzieci podczas wakacji Kołu Starej Warszawy i Czerniakowskiemu, Towarzystwu Doskonaleniu się Zawodowego Kobiet Pracujących dla szkoły niedzielnej, Internatowi na Ceglanej, Internatom dla dzieci gruźliczych w Ciechocinku i Świdrze, oraz skautom.

Przyznano stypendjum słuchaczowi Kursów Technicznych w sumie mk. 300.— Zakupiono książek dla Mińszczyzny za mk. 200.—, dla biednego ucznia za mk. 33 fen. 30.

Wydano na dożywianie dzieci mk. 16400.

Wydano na „Gwiazdkę“ w szkołach mk. 8900 i wpłacono dziesięcinę Zarządowi Głównemu Macierzy w sumie mk. 3546 f. 62.

Sekcja Opiek Warszawskiego Zarządu Okręgowego stara się zadość uczynić potrzebom wszystkich szkół, skupiając przy sobie opieki i kierując ich działalnością.

Sekcja Odczytowa zgromadziła 28-iu prelegentów, przemawiających w Kołach naszych, ich instytucjach, na zebraniach rodzicielskich i w Klubie Ludowym na Woli. Pozatem Okrąg Warszawski otacza ścisłą opieką zakład św. Ludwika i szwalnię św. Antoniego.

Okrąg ofiarował bezpłatnie podręczniki dla szkoły Opieki św. Józefa, książki dla Czytelni Konfederacji Narodowej i dla czołówki oświatowej Południowo-Wschodniego Okręgu Czerwonego Krzyża.

Zarząd Okręgowy rozumie, iż skromna działalność oświatowa, jaką niesie obecnie, jest tylko chwilową i że po ukończeniu wojny, gdy życie nasze narodowe silniejszym stokroć uderzy tętnem, walka z ciemnotą musi być dziesięciokrotnie zwiększoną, uważa też okres obecnej swej działalności jako przygotowawczy, a część jego poświęconą pracy dobroczynnej jako zle konieczne, wywołane potrzebą chwili.

Działalność Kół.

W chwili obecnej czynnych jest Kół 29, z których wybitnie oświatowy charakter noszą następujące Koła: Uniwersytetu Ludowego, Śródmieścia, Wyższych Kursów Powszechnych, Wychowania Narodowego, Powiśla im. Kołłątaja, im. gen. Henryka Dąbrowskiego, Katolickiego Związku Kobiet, Starej Warszawy, Pracy Kobiet, Akademickie im. Słowackiego, Ochrony Kobiet, im. Oczapowskiego, Opieki św. Józefa, Przyszłość i Targówek. Inne Koła w liczbie 19-tu zajmowały się opiekami szkolnemi.

Koła: Praskie, Wioślarskie i Osuchowskiego zostały zawieszone przy umiastowieniu ich szkół. Koła: Orzeszkowej i Panien przy upaństwowieniu ich zakładów.

Koło Śródmieścia prowadzi pod kierunkiem p. Krypskiej szkołę 6-oddziałową oraz czytelnię, liczącą przeszło 10000 tomów. Przewodniczącym Koła jest p. Ignacy Dąbrowski. Czytelnią zajmuje się p. Helena Bondy.

Koło Wyższych Kursów Powszechnych prowadzi kursy wieczorne t. zw. Ogniska. Obecnie kursy te przekształca się na kursy handlowe. Przewodniczący ks. Tomczak, sekretarz Sielecki.

Koło Wychowania Narodowego dzieli się na 2 działy: 1) wychowania domowego i 2) poradni wychowawczej, która udziela wskazówek w kwestji wychowania dzieci oraz szerzy wiedzę pedagogiczną przez pogadanki popularne oraz odczyty dla inteligencji. Zarząd Koła stanowią: dr. L. Bondy, Józef Śliwowski i Rzętkowska.

Koło Powiśla im. H. Kołłątaja prowadzi Dom Ludowy oraz posiada bibliotekę i czytelnię z 3000 tomów. Prezesem Koła jest Wacław Brygiewicz, sekretarką — Janina Michałowska.

Koło im. gen. H. Dąbrowskiego szerzy oświatę wśród żołnierzy przez rozdawanie bibliotek na żądanie referentów oświatowych. Koło to wraz z Komisją Kulturalno-Oświatową założyło Dom Żołnierza Polskiego w Cytadeli, zaopatrując go w odpowiednią czytelnię i bibliotekę. Również wysyłało sklepy-wagony na front, kładąc nacisk na sprzedaż odpowiednich wydawnictw. Zarząd Koła stanowią: Julian Tołłoczko, ks. Franciszka Woroniecka, Alina Sosnowska, Antoni Russek, Jagwiga Wyżykowska i Marjan Dąbrowski.

Koło Katolickiego Związku Kobiet Polskich zajmuje się rozwojem intelektualnym i naukowym wychowanek seminarjów, organizuje wieczornice i wycieczki krajoznawcze, prowadzi również bezpłatną wypożyczalnię podręczników. Przewodnicząca p. K. Nerowiczowa. Sekretarka — Leszczyńska.

Koło Starej Warszawy poza opieką nad szkołami powszechnymi, urządza kolonje i półkolonje letnie, gry i zabawy dla działu szkolnej pod kierunkiem instruktorów oraz wycieczki poza-

miejskie. Oprócz tego Koło prowadzi Kursy Parafjalne o programie 4-klasowym z dodatkiem buchalterji i czytelnię o 5000 tomów. Przewodniczący ks. Marjan Gniazdowski. Sekretarką Żerańska. Opiekunką Kursów p. Stefania Lesserówna.

Koło Pracy Kobiet otacza moralną i materjalną opieką dzieci, uczęszczające do schronisk tej instytucji. Przewodnicząca Józefa Klawerowa, sekretarka Władysława Mianowska.

Koło im. Słowackiego, powstałe przy Lidze Etyki Społecznej, założyło klub na Woli dla 200 dzieci ulicy. Przewodnicząca Józefa Klawerowa, sekretarka I. Możdżeńska.

Koło Ochrony Kobiet prowadzi Ognisko-szwalnię (Ludna 1) dla 60 dziewcząt Powiśla. Przewodnicząca Jadwiga Kowalska, sekretarka Żmijewska.

Koło im. Oczapowskiego prowadzi w Burakowie czytelnię złożoną z 3000 tomów oraz urzęda odczyty. Przewodnicząca Marja Knapińska, sekretarka Filipińska.

Koło Opieki św. Józefa prowadzi szkołę dla przeszło 60-iu kandydatek na służące, uwzględniając poza nauką roboty ręczne i gospodarstwo domowe. Przewodnicząca M. Łaniewska, sekretarka Śliwińska.

Koło „Przyszłość“ przy Jeneralnej Intendenturze Społecznej szerzy oświatę wśród szerokich mas robotniczych tej instytucji. Koło zorganizowało w okresie sprawozdawczym 53 odczyty ze średnią frekwencją 200-tu słuchaczy. Oprócz tego Koło założyło świetlicę na Dzielnej, gdzie odbywają się przedstawienia i koncerty; urządzało również wycieczki po Warszawie. Przewodniczącym dr. Majewski, sekretarka Alina Sosnowska.

Koło Targówek, poza pracą w opiekach szkolnych, prowadzi czytelnię, urządza przedstawienia amatorskie. Przewodniczący Józef Pietruszyński, sekretarz Wacław Dargiel.

Koło Uniwersytetu Ludowego. Wykłady systematyczne w roku 1919 odbywały się codziennie wieczorem (oprócz sobót), w niedzielę zrana urządzały były dla słuchaczy wycieczki, zwiedzanie wystaw, zbiorów i t. p., zaś po południu odczyty płatne po 30 fen., Instytucja korzystała z lokalu gimnazjum św. Stanisława (ulica Trauguta № 1). W ciągu obu semestrów zapisanych było 849

osób (w r. 1918—765), słuchaczy zaś było 1821 (w r. 1918—1663), kompletów 42 (w r. z. 38). Najwięcej zapisów oraz godzin wykładowych było na wydziale humanistycznym, mniej na matematycznym, najmniej na przyrodniczym. W półroczu drugim wprowadzono także naukę rysunków w grupie, złożonej z 37-iu osób. Opłata pobierana za godzinę w I-em półroczu wynosiła 10 fen., w II-em półroczu 30 fen. Kobiet zapisanych było 613, mężczyzn 236, większość słuchaczy była w wieku od 21 do 30 lat. Wśród słuchaczy sporo było rzemieślników i robotników, wojskowych, milicjantów, handlowców, biuralistów. Z zawodów kobiecych reprezentowane były: krawcowe, hafciarki, ochraniarki, nauczycielki ludowe. Odczytów w obu półroczach odbyło się 27 (w r. 1918—23), osób obecnych na nich 1369 (w r. 1918—1636). Biblioteka, którą uporządkowano w r. 1918, liczy około 3000 tomów, czytelników było zapisanych 63, wypożyczono dzieł 388, opłata miesięczna 50 fen. Wytworzona przez słuchaczy organizacja „Ognisko“ zorganizowała 14 wycieczek, w których wzięło udział 674 osób. Staraniem „Ogniska“ odbyły się także dwa koncerty przy udziale 286 osób. Dochodów miał Uniwersytet Ludowy w roku sprawozdawczym 19832 mk., przewyżka dochodów nad rozchodami wynosiła 7205 mk. Budżet na r. 1920 przewiduje wpływy na sumę 7750 mk., rozchody 25000 mk. Zarząd z r. 1918 stanowili: p. Jaczynowski — przewodniczący, p. W. Borzecki — zastępca przewodn., M. Markowska — sekretarka, B. Jankowski — rachmistrz oraz H. Dzierzbicka, J. Jasieńska, J. Ślusarska, G. Simon; zastępcy: Grodziński, Strońska, Krysińska.

Pozostałe Koła zajmują się opiekami szkolnemi,

KOŁA PROWINCJONALNE.

Do ogólnej liczby Kół 518, wykazanych w sprawozdaniu poprzednim przybyło nowych 65. W roku 1919 Zarząd Główny zatwierdził Koła powstałe w następujących miejscowościach: Białystok, Grodno, Brześć-Litewski, Włodawa, Dołubowo, Łęgonice, Biała, Zdzary, Babsk, Boguszyce, Radzyń, Komarówka, Przegali-

ny, Kurzeszyn, Sadkowice, Gostomia, Lesień, Kłopotczyn, Kock, Ostrówki, Ciążen, Knyszyn, Siemiatycze, Biała Siedlecka (z prawami tymczasowego Zarządu Okręgowego), Parczew (z pr. tymcz. Zarz. Okr.), Wołkowysk (z pr. tymcz. Zarz. Okr.), Kąkolownica, Bielsk (z pr. Zarz. Okręg.), Sulejów, Jadów, Drelów, Suchowola, Wohyń, Tchórzewek, Brańsk, Rudka, Potok, Powązki-Marymont, Żarnowiec, Skórzec, Lubin, Mielnik, Bryki, Drohiczyn, Osmola, Boćki, Milanówek, Strabla, Szczutowo, Międzyrzec, Siedliszcze, Topczew, Romanów, Opole, Wołomin, Mokobody, Sokółka, Kamień Koszyrski, Neple, Słonim, Dereczyn, Kosów, Roś, Krzemienica, „Przyszłość“ (Warszawa).

Przedstawienie całokształtu działalności Kół Prowincjonalnych P. M. S. za rok 1919 napotyka na znaczne trudności z tego powodu, iż odpowiedzi na kwestjonariusz szczegółowy, dotyczący działalności kulturalno-oświatowej, rozesłany do Zarządów Okręgowych i Zarządów Kół, wpłynęło zaledwie 39. Z przykrością należy stwierdzić, że wiele Kół dotąd nie spełniły swego obowiązku, skutkiem czego nie można było przedstawić działalności Macierzy na prowincji.

Sprawozdania oświatowe nadesłały Koła z następujących miejscowości: Baczki, Bobrowniki, Brzeziny, Czeladź, Częstochowa, Dęblin, Dobrzyków, Grójec, Jastrzębniki, Jędrzejów, Kazimierz, Klimontów, Mielnik, Nałęczów, Nowe-Miasto, Olkusz, Osjaków, Ostrołęka, Ostrów, Poddębice, Poręba, Puławy, Pyzdry, Sadłów, Sompolno, Stanisławów, Stawiszyn, Stąporków, Sulejów, Suwałki, Szczutowo, Tchórzewek, Tomaszów Lubelski, Tomkowo, Wartkowice, Wolbrom, Zamość, Żałe, Żarnów.